15.10.2020

Eduskunnan ympäristövaliokunta

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioesitykseksi 2021: ympäristön- ja luonnonsuojelu

Yleistä talousarvioesityksestä

Vuonna 2021 talousarvioesityksessä **budjettitalouden menot ovat 64,2 mrd. euroa ja budjettitalouden tulot 53,4 mrd. euroa. Budjettitalouden tasapaino on esityksen mukaan -10,8 mrd. euroa.** Talousarvioesityksen määrärahataso on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. **Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vuoden 2021 lopussa n. 135 mrd. euroa, mikä on n. 56 %** suhteessa BKT:hen.

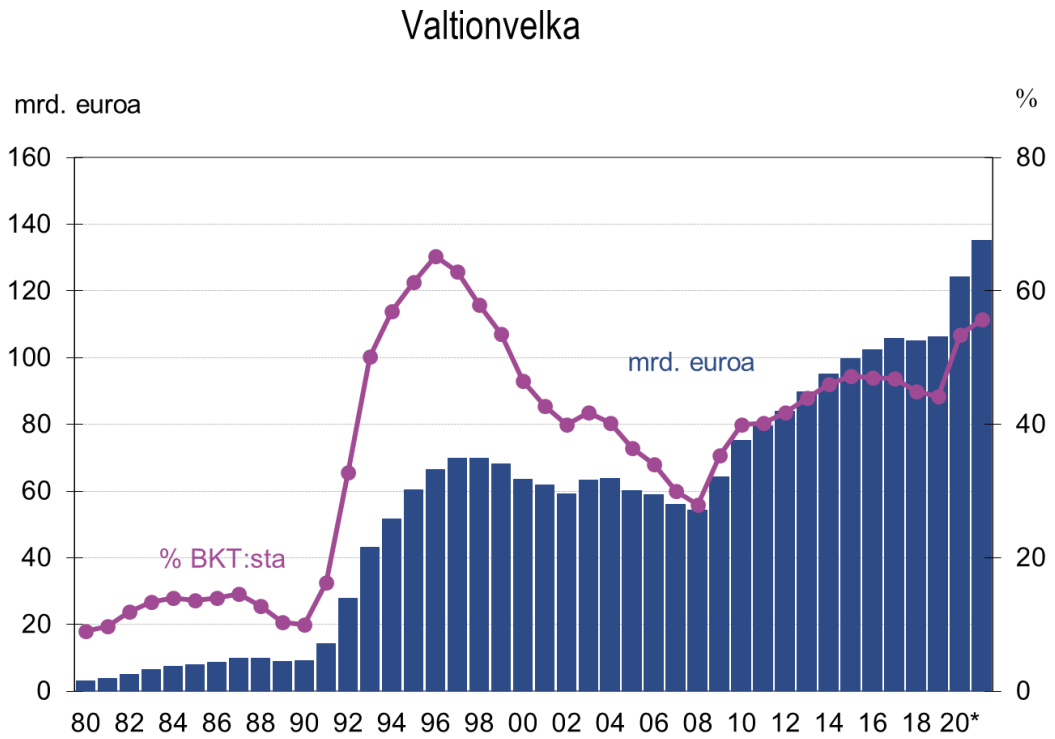

Lähde: Valtiovarainministeriö 5.10.2020

Menotasoa vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna nostavat mm. koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen liittyvät menot (1,7 mrd. euroa), monitoimihävittäjien hankintaan liittyvät menot (1,5 mrd. euroa), vuoden 2020 lisätalousarvioiden päätösten heijastevaikutukset vuodelle 2021 (1,0 mrd. euroa),

suhdanneluonteiset menot (0,8 mrd. euroa), kuntien tukeminen (0,3 mrd. euroa) ja indeksikorotukset (0,4 mrd. euroa).

Hallitusohjelman mukaisten pysyvien menolisäysten vaikutus on n. 1,3 mrd. euroa, n. 0,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Hallitusohjelman mukaisia tulevaisuusinvestointeja on vuodelle 2021 budjetoitu n. 440 milj. euroa, n. 310 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Valtionvelan korkomenot ovat valtionvelan merkittävästä kasvusta huolimatta 0,1 mrd. euroa alemmat kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.

Hiilineutraaliustavoitteen edistäminen talousarvioesityksessä

Vuoden 2021 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka edistävät hallituksen hiilineutraaliuden tavoitetta. Tunnistetuilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

HIILINEUTRAALI SUOMI - KESKEISET MÄÄRÄRAHAT	**milj. euroa TA 2019**	**Budjetoitu 2020**	**TAE 2021**
Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	395	657	641
Suomi kokoaan suurempi maailmalla	245	271	370
Elinvoimainen Suomi	205	229	236
Liikenneverkon kehittäminen ja ylläpitäminen	132	424	220
Maatalous	658	687	702
YHTEENSÄ	**1 634**	**2 268**	**2 168**

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n**. 2,2 mrd. eurolla. Tämä on arviolta 178 milj. euroa enemmän kuin mitä vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa budjetoitiin vastaaviin toimiin, mutta 100 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle 2020 on budjetoitu** huomioiden kesällä 2020 hyväksytyt lisätalousarviot. Vuosien 2020 ja 2021 korkeita määrärahatasoja selittävät hallitusohjelman mukaiset määrärahalisäykset, jotka painottuvat hallituskauden alkuun sekä vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa (ns. elvytyslisäbudjetissa) päätetyt hiilineutraaliutta edistävät toimet, joilla osittain on vaikutusta myös vuoteen 2021.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden osalta määrärahat pienenevät vuodesta 2020, mikä johtuu etenkin monien luonnon- ja ympäristönsuojelun määrärahojen neljännen lisätalousarvion kertaluonteisten lisäysten poistumisesta. Sen sijaan esim. energiatukeen kohdistettavat määrärahat kasvavat v. 2021, johon vaikuttaa mm. neljännessä lisätalousarviossa päätetty valtuuskorotus sekä hallitusohjelman mukainen korotus kivihiiltä korvaaviin investointeihin.

Suomi kokoaan suurempi maailmalla -kokonaisuuden osalta on määrärahoissa selvä kasvu vuodesta 2020, mitä selittää kehitysyhteistyömäärärahojen voimakkaampi suuntaaminen kohteisiin, jotka edistävät hiilineutraliteettia.

Liikenneverkon kehittämiseen ja ylläpitämiseen kohdennettavat määrärahat pienenevät merkittävästi vuodesta 2020, mikä selittyy koronan aiheuttamien määräaikaisten lisäysten poistumisella mm. joukkoliikenteen tuen osalta.

Maatalouden osalta kestävää kehitystä edistävien määrärahojen arvioidaan nousevan n. 20 milj. eurolla vuodesta 2020, mikä aiheutuu ympäristökorvausten kasvusta.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja **yhteensä 302,9 milj. euroa, joka on 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa.** Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 23 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 63 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 13 %. Näihin lukuihin eivät sisälly valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, Öljysuojarahasto ja Valtion asuntorahasto. Öljysuojarahastosta myönnettiin torjuntavalmiuden ylläpitoon 14,40 miljoonan euron korvaukset vuonna 2019. Valtion asuntorahastosta maksettavien avustusten ja korkotukien yhteissummaksi ehdotetaan noin 157,6 milj. euroa vuonna 2021. [1] Ympäristöministeriön hallinnonalan budjettitalouden menot olivat vuoden 2019 tilinpäätöksen mukaan 205,8 milj. euroa, joten hallinnonalan määrärahat ovat vaalikauden vaihtuessa kasvaneet merkittävästi.

Määrärahojen lisääntymiseen varsinaiseen talousarvioon verrattuna (ilman lisätalousarvioita) vaikuttaa mm. **noin 10 milj. euron määräraha, jolla avustettaisiin kotitalouksia öljylämmityksestä luopumiseen.** Neljännessä lisätalousarviossa tähän myönnettiin 30 milj. euron määräraha, minkä lisäksi kuluvana vuonna myönnetään kunnille 15 milj. euroa vastaavaan tarkoitukseen.

Vuonna 2021 **Öljysuojarahastoon ehdotetaan siirrettävän 4 milj. euroa** valtion talousarviosta kattamaan öljyntorjunnan ylläpidosta ja mahdollisista öljyvahingoista aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahaston pääomarajan määräaikaisen korotuksen päätyttyä ja lain mukaisen pääomarajan ylityttyä on öljysuojamaksun keräämisestä luovuttu. Talousarviosiirrolla katetaan rahaston lakisääteisiä velvoitteita väliaikaisesti. Öljysuojarahaston tulopohjaa ja rahaston asemaa tarkastellaan osana käynnissä olevaa ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämisen lainsäädäntöhanketta.

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen ehdotetaan 4 milj. euron lisämäärärahaa, yhteensä 5 milj. euroa. Helmi-elinympäristöohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi. **METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 27 milj. euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 12 milj. euroa. Helmi-ohjelman kokonaisbudjetti** edellä mainittu soidensuojelu mukaan lukien **on 46 milj. euroa**. Vanhojen kaivannaisalueiden kohdetutkimuksiin ja riskinarviointiin ehdotetaan 1 milj. euroa.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaan ehdotetaan vuotta 2020 vastaava määräraha, **15 milj. euroa,** mutta määrärahojen kohdentuminen momenttien välillä vaihtuu. Lahden kaupungille vuonna 2020 myönnetty kertaluonteinen 3 milj. euron määräraha Euroopan ympäristöpääkaupunki –hankkeeseen poistuu.

Armi Liinamaa

Budjettineuvos

Valtiovarainministeriö, budjettiosasto

[1] Lukujen vertailukohta on vuoden 2020 varsinainen talousarvio, eli hyväksytty talousarvio ilman lisätalousarvioita, eli neljäs lisätalousarvio (ns. elvytyskokonaisuus) ei sisälly pohjalukuun.